

מן הטרקטור אל הטנק

אליהו גינות

צו הקריאה הגיע אל טוראי אליהו גינות כשם שהגיע אל חבריו. אולם אליהו גינות היה פצוע. ידו נפגעה בתאונה ותעודה רפואית שנמצאה עמו הכריזה כי הוא אינו כשר לשירות צבאי. אליהו דחף את התעודה לכיסו, ארו את חפציו ויצא את ביתו שבחררה, כשהוא מסביר לאשתו המודאגת: "מה תועיל התעודה? האם היא תוכל לתפוס את מקומי בטנק?"

משה, בנו בן השלוש וחצי של אליהו, רץ אחרי אביו בקריאה: "אבא, תחזור! וחביא לי דברים טובים!" כאשר חזרו הי חיללים לבתיהם, קיבלה שושנה גינות מכ"ת מבצלה, בו כתב: "הודאי תדעי להסתדר בלעדי. בשום אופן אל תזניחי את הגינה. סליחה על הכתב, ידי עוד לא בסדר." שר שנה היתה בטוחה כי אם ידו של בעלה פצועה, אין הוא בחזית. לכן לא דאגה במיוחד.

אולם כעבור ימים מספר, במוצאי שבת, הופיעה בביתה צפורה דנין, אשתו של עזרא דנין, אצלו עבד אליהו כטרקטוריסט. שושנה לא הבינה מדוע שקטה כל כך הארחת היא שאלה אם יש ידיעות מבצלה. התשובה היתה: "הוא היה ואינו."

נזכרת השבוע שושנה: "לא הבנתי מה שהם אמרים. לא האמנתי, עד שפקיד קצין העיר הוציא את המברק שקיבל. רק בלילה הבנתי מה שקרה."

אליהו נולד ברומניה, לפני 25 שנה. כאשר נכנסו הגרמנים לעירו, ברחה המשפחה לאוקראינה. שם ניספו הוריו ואחיו. יתום, ללא מכר, צורך אליהו לקבוצת ילדים שהתגלגלה והגיעה לבסוף לארץ, ב־1943.

הוא נשלח לקיבוץ חפץ חיים של אגודת ישראל, שם חי כשלוש שנים. שם גם למד לנהוג בטרקטור, שהפך מאז להיות תחביבו הגדול. ללא כל הכשרה או הוראה, היה למכונאי טרקטורים. מהקיבוץ עבר אליהו לחיות עם אחותו שגרה בחדרה, החל לעבוד בחקלאות וישיבתי הסביבה — תמיד על טרקטור.

האהבה לטרקטור הולידה כהמשך ישיר אהבה לטנק. כשגויס אליהו לצבא, נשלח מיד לקורס טנקיסטים, סיים בהצטיינות את קורס הטנקיסטים הראשון בצה"ל. עד סיום שירותו הספיק ללמוד את כל מקצועות הטנק, נקבע כחותחן.

כאשר השתחרר מהצבא, נשא אליהו אשה. זה היה לפני שש שנים בדיוק. הוא היה אז בן 19 ואילו אשתו, ילדת רומניה שהגיעה דרך הולנד, צעירה ממנו בשנתיים וחצי. משך שנים עבד אליהו וחסף. הצעיר בעל העינים הירקות, שתוכן כל חייו היו המכונות החקלאיות, חלם לרכוש דירה משלו. לפני שנה הצליח: הוא רכש דירה בת שני חדרים, עליה נשאר חייב סכום כסף. לכבוד הרכישה ערכה המשפחה מסיבה. התפאר או אליהו: "סוף סוף, נתחיל עכשיו כמו משפחה ממש."

לפני שנה בערך קיבל אליהו צו קריאה לצבא. אשתו דאגה מאד נוכח קריאות-הפתע. כעבור יומיים חזר אליהו הביתה. "חבל שלא היית בחיפה", סיפר לאשתו, "נהגתי בטנק הראשון במצע' העצמאות."

אולם אליהו לא היה רק חייל של מצעדים. הוא נהג בטנק אל הקרב, ובקרב נפל.

חלום על זוג גלגלים

אביו של רפאל גוזדין היה צייר. כיום הוא בעל קיוסק קטן במשרד לשכת הגיוס בפתח תקוה, המוכר גוון וממתקים לאלה הבאים להתייצב לשירות צבאי. אולם עוד לפני עשר שנים, היה צייר מצליח בפאריס, עיר מולדתו. גם אמו של רפאל היא צרפתייה ילידת פאריס, העיר בה נולד רפאל עצמו.

הבן גדל בעיר האורות, באווירה אמנותית, בוהמית-למחצה. הוא לא יכול היה שלא לרשת מאביו את התכונות האסתטיות ואת הנטייה לצייר. הוא החל לעסוק בזה מגיל צעיר. אך לא היה אלה הציור או האמנות שהעסיקו את מוחו ואת דמיונו. את מקומם תפס מכשיר גשמי ביותר, שדוקא בו מצא רפאל את היופי העליון: היה זה זוג אפניים.

ספורט האפניים הוא הספורט הלאומי של צרפת. הספורט זה פרנס — מירוצי האפניים השנתיים, הנמשך לאורך אלפי קילומטרים, משגע מדי שנה מיליוני צרפתים. רפאל היה עוד ילד כשהחל לחלום על אפניים.

לפני תשע שנים, ערב מלחמת העצמאות, עלתה משפחת גוזדין לארץ. האב השתתף כמפקד באחד הקרבות, נפצע ברגלו והפך נכה. עם בנו הבכור רפאל ושתי בנותיו הצעירות יותר, התיישב ברמלה הנוטשה. מאוחר יותר, קיבל מטעם הממשלה את הקיוסק בלשכת הגיוס בפתח-תקוה, והעתיק לשם את מגוריו.

רפאל למד בבית-הספר העממי, היה בן 14 כשקיבל לראשונה את זוג האפניים שכה הירבה לחלום עליהם. היו אלה אפני ספורט משוכחים: הם מילאו את חיו של רפאל בתוכן ממש. הוא התאמן למירוצים, השתתף בכמה תחרויות מקומיות, כשהוא מקוה ליום הגדול בו יהפך לאלוף על אפניים.

אולם המצב בבית החמיר. הילדים גדלו והתביעות גדלו גם הן. רפאל הוכרח להפסיק את לימודיו, לרכוש מקצוע. הוא התקבל בבית מלאכה לטכנאות קירור בתל-אביב, הוא למד את המקצוע.

בשעות הננאי הוסיף לעסוק בהובי הגדול. רק כשהיה נופל למשכב היתה ההשראה פוקדת אותו שוב ורפאל היה מצייר בכשרון רב רישומי עפרון, בעיקר פורטרטים וקריקטורות. אותה תקופה הצטרף גם למעוז בית"ר בפתח-תקוה, החל להתעסק גם בספורט האיגרוף.

החינוך הלאומי בבית"ר רכש את לב רפאל אל בסיסות שיחורור המולדת כולה. ברוח זו התגייס לצה"ל. הוא הוצב לחיל השיון. בחופעתו האחרונה נפרד מאביו, שנשקו ברחוב, בהפצצה: "אבא, אל חשק אותי ברחוב, לא יפה שכולם רואים." כיום השנים ה־2 לנובמבר, ישב רפאל בוחלם ששע בראש טור משוריין לעבר אחד הכיסים האחרונים שנותרו בידי האויב. קרוב ליעד, עלה הוחלם על מוקש. האנשים בתוכו ניסו לקפוץ הוחצה; באותו רגע פגע ברכבם פגז מתותח אנטי-טנקי, שהיה מוסתר בחורשה. רפאל היה בין ההרוגים.

האב היה בקיוסק כשהודיעו לו על נפילת בנו. תחילה לא הבין מה שאמרים לו. כשהבין — התעלף. אולם משפחת גוזדין לא בכתה ולא התאבלה. אמר האב: "אני גאה בבני. אין לי צורך להתאבל."

רפאל גוזדין

זוּפְּרִים ההוֹלָכִים רֵאָאָוֶנָה

הם באו מן הפזון במעברה ומהדירה המפוארת בצפון העיר צברים מבני הדור השלישי ו-18 בני עליית הנוער דוברי תריסר לשונות שרק דבר אחד היה משותף להם: רגש הכבוד העצמי הנכונות לחוש לעזרת חבר להיות ראשונים בקרב, בסכנה ובמוות.

"אף פעם לא אהסס!"

אביגדור עמנואל

בפתח הכתבה על חללי מלחמת סיני, שהופיעה בגיליון האחרון (העולם הזה 1001) פורסמה תמונה נוגעת ללב. התמונה, בה נראה אדם מחבק צעירה מתיפחת ליד קבר, הביעה יותר מאלף מלים של תיאור את גיון המשפחות השכולות, ואת אבל האומה על מותם של יוצריה.

התמונה צולמה בשעת האזכרה בבית הקברות הצבאי בבארי. האנשים היו אביו וחברתו של טוראי אביגדור (ויקי) עמנואל. ויקי נהרג ב־31 באוקטובר, בשעת הסתתרות על אחד המוצבים שבידי האויב. לאחר שפוצצה הגדר והפורצים זינקו אל תעלות הקשר, לא קידם איש את פניהם בתוך החפירות. ראשים בודדים של חיילי אויב בורחים נראו בתעלות. לפתע נפל ריי מון יד והתפוצץ בתוך התעלה. "נפצעתי!" צעק ויקי. חובש מיהר אליו, חבריו מיהרו גם הם, נשאו אותו על ידם. ויקי התרומם במאמץ, והביט לעבר רגליו: "חברה, הרג ליים הלכו לי..." אלה היו המילים האחרונות שלו.

ויקי לא אהב את המלחמה. "המלחמה היא דבר לא נעים שצריך למנוע אותו", כתב במכתב לחברה. "אינני מפחד מפני המלחמה, ואם יהיה צורך בכך אף פעם לא אהסס." "אני בטוח בכך שבסופו של דבר יהיה שלום", כתב ויקי במכתב אחר, "הערבים הם אויבינו כרגע, אך לעולם איני שונא את האויב."

ילדותו של אביגדור היתה ילדות קשה ומלאה סבל. הוא נולד לפני 19 שנה בעיר טמשורה, רומניה. לידתו היתה קשה, נמשכה כשלושה ימים. כתינוק היה חלוש ורגיש. בגיל ארבע, הואשם אביו במשפט ריגול ובגידה ברומניה. הועסק בעבודת כפיה במחנה. האם פוטרה אז מעבודתה והמשפחה נשארה נטולת פרנסה. ויקי הרוה סיעע בהעברת סלי סחורה, עזר לקיים את נפשו ונפש האם.

בתום המלחמה עלתה המשפחה דרך יגוסלביה לארץ, לאחר חניה ארוכה בקפריסין, לשם נשלחה עליידי הבריטים. בארץ התיישבה בכפר סירקין, שם החל ויקי לראשונה בלימודיו. לאחר שסיים את לימודיו בגמנסיה, יצא ויקי, שהיה חניך התנועה המאוחדת ומדריך בקן פתח-תקוה, להכשרה עם חבריו בחמדיה, בעמק בית-שאן. תלמו הגדול היה לצאת ולהקים ישוב בעין ראדין. אמר ויקי בלוגו, לאחר שהרעיון נדחה על-ידי בני הכשרתו: "אין חלוציות בארץ זאת! כל אחד מחפש את נוחותו הפרטית ואינו מעלה על דעתו אפילו דבר כמו חזון או התלהבות נעורים. משום מה יש לחברים אלה לחשוב את עצמם לטובים מאחרים, רק משום שהם עובדים במסגריה בחמדיה ולא בתל-אביב?"

ויקי, שאהב להתחוכך, והעיד על עצמו כי "כל חיי הם מאבק, תמיד אני נאבק למען משהו או נגד משהו", גויס לצה"ל. כחייל היה צייתן וסבלן, הוכיח כושר סבילות רב. בתחרות ריצה של 20 קילומטר, היה בקבוצה שהשיגה מקום ראשון בצה"ל. בצעידה הגדולה של 160 קילומטר, היה ויקי לפני הסיום במצב של חוסר הכרה ואובדן חושים, אף על פי כן המשיך לצעוד עד הסיום.